

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Проблема виховання молодого покоління — одна із найбільш актуальних у сучасній педагогічній науці. Державною національною програмою «Освіта (Україна ХХІ століття)» визначено, що пріоритетним напрямком реформування освіти є забезпечення в кожному навчально - виховному закладі гуманістичного підходу до дитини. Організація навчально - виховного процесу має бути спрямована на створення відповідного життєвого простору, який допоможе кожній дитині знайти своє місце в житті, бути самостійною особистістю, здатною ціннісно ставитися не лише до самої себе, а й оточення, приймати свідомі рішення та відповідати за їх виконання.

У Національній доктрині розвитку освіти України, Конституції України, законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Концепції державного стандарту спеціальної освіти та інших державних документах вказано на рівний доступ до освіти всіх громадян України незалежно від їх психофізичних можливостей і визначено мету державної політики щодо розвитку освіти, яка полягає у створенні ефективного життєвого простору з метою забезпечення розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, оберігати та примножувати національно-культурні та громадянські цінності.

Теоретичними засадами означеної проблеми стали положення загальнопсихологічної теорії, розроблені такими вченими, як: Л. Виготський, А. Лурія, С. Рубінштейн, А. Леонтьєв, М. Басов, П. Гальперін, А. Запорожець, Д. Ельконін, що вивчали особистість дитини і її формування в дитячому віці. Проблемам аномалій розвитку психіки особистості присвячені роботи Л. Виготського, Б. Зейгарник, Б. Братусь, В. Лебединського, М. Власової, М. Певзнер, Г. Сухаревої, А. Личко і багатьох інших, які затверджують індивідуальний гуманістичний підхід у навчанні дітей з обмеженнями життєдіяльності. Велике значення для розуміння проблем розвитку особи і соціальної реабілітації дітей і підлітків із фізичними та психічними обмеженнями в умовах функціонування дитячих груп мають роботи А. Петровського, К. Платонова, Л. Уманського, А. Чернишова, Я. Коломінського, А. Журавльова й ін. Сьогодні над проблемою соціалізації інтеграції та реабілітації дітей з обмеженими можливостями займаються такі вчені, як: Л. Акатов, Д. Вихорєв, В. Зарецький, Г. Іващенко, Л. Пожар, Л. Шипіцина, А. Вовканич, Л. Коваль, І. Зверєва, С. Хлебик, Є. Синьова, Р. Кравченко, О. Карпенко та ін. [4,с.31].

Діти з особливими освітніми потребами відрізняються від здорових дітей своїм підходом до навчання, яке визначається фактором їхнього розвитку. Розумне, цілеспрямоване виховання допоможе компенсувати певний їх дефект, а завдяки компенсаторним можливостям та гнучкості їх нервової системи у процесі виховання відбудеться розвиток особистісних якостей. Головною вимогою до сучасного виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами є забезпечення процесу самореалізації та формування соціальних компетенцій кожного вихованця. Перед педагогами сьогодні постало завдання: створити відповідні умови, що допоможуть кожній дитині самовиразитися (активність до самореалізації), самоствердитися (активність, спрямована на самореалізацію), самоактуалізуватися (активність на збагачення своїх власних сил).

Навчально-пізнавальна діяльність людини з особливими освітніми потребами не завжди ефективна при використанні традиційних засобів, тому необхідне застосування специфічних інноваційних засобів навчання і виховання. Використання інноваційних технологій спрямовано на розвиток вміння мотивувати дії, самостійне орієнтування в інформації, яку отримують, формування творчого, нешаблонного мислення, розвиток дітей за рахунок максимального розкриття їх природних здібностей.

Розглянемо докладніше іноваційні технології у роботі з дітьми, що мають особливі освітні потреби, які спрямовані на їх соціалізацію. Казкова імідж-терапія спрямована на миттєве перетворення, зміну поведінкових стереотипів. Недостатньо здорова в психологічному і соматичному сенсі дитина часто зникає до однієї ролі - ролі хворого. І тільки реальна, а не уявна зміна способу поведінки, реальне переодягання здатне допомогти їй знайти альтернативні іпостасі самої себе. Змінюючи свій образ, дитина змінює характер, стиль поведінки і спілкування. Через казкове перетворення діти дуже добре починають контролювати свою поведінку.

Взагалі, казкотерапія - це процес: пошуку сенсу, розшифровка знань про світ і систему взаємовідносин; утворення зв'язку між казковими подіями та поведінкою в реальному житті; перенесення казкового змісту в реальність; активізації ресурсів, потенціалу особистості. У навчально-виховній та корекційній роботі казки виконують такі функції:

- функція дзеркала: зміст казки стає тим дзеркалом, яке відображає внутрішній світ людини, полегшуючи тим самим ідентифікацію з ним;
- функція моделі: казки відображають різні конфліктні ситуації і пропонують можливі способи їх вирішення або вказують на наслідки окремих спроб вирішення конфліктів, таким чином вони допомагають вчитися за допомогою моделі;
- функція опосередкування: казка виступає в якості посередника між дитиною і психологом, знижуючи тим самим опір;
- функція зберігання досвіду: після закінчення психокорекційної роботи, казки продовжують діяти в повсякденному житті людини.
- функція повернення на більш ранні етапи індивідуального розвитку: вона викликає здивування і подив, відкриваючи доступ в світ фантазії, образного мислення;
- функція зміни позиції: казки несподівано викликають у дитини нове переживання, в його свідомості відбувається зміна позиції [1, с.124].

В рамках казкової лялькотерапії реально втілюються уявні образи за допомогою пальчикових ляльок, ляльок рукавичок, тіньових ляльок. У лялькотерапії важливий процес виготовлення ляльки - процес творення нового казкового життя та гри з ляльками - входження в персонаж. Завдяки лялькотерапії створюється особливе «терапевтичне» середовище, що стимулює розвиток особистості дитини, а також зміцнюється зв'язок з педагогом.

Фотографія допомагає встановити контакт з дітьми і активізувати їх мовні навички, може розглядатися як спосіб контролю за зовнішніми об'єктами і ситуаціями, і дає дітям відчуття власної сили і значущості. Дає можливість відчувати себе художником і в кращий бік змінити власне уявлення про себе і про свої можливості. Фотографування дитини може сприяти підвищенню її самооцінки і задовольнити потребу в увазі та турботі, дозволити відчувати свою самостійність і проявити ініціативу. Застосування фотографій може бути пов'язане з використанням готових знімків, а також з їх створенням в ході заняття або поза ним. При створенні фотографій в ході занять діти можуть самі вибирати тему, наприклад «Прекрасне і потворне», «Улюблені куточки», «Світ дітей», «Дитяча фантазія безмежна» та ін. З метою вирішення навчально-виховних завдань доречно проводити зйомку в тому середовищі, яке виступає в якості значущого зовнішнього ресурсу. Наприклад, зйомка на природі сама по собі забезпечує сенсорну стимуляцію, викликає позитивні емоції і естетичні переживання. Або ж зйомку можна проводити в такому середовищі, яке буде стимулювати виникнення складних почуттів. Наприклад, фоторепортаж, де показані результати недбалого ставлення людини до природи.

Комп'ютерні технології важливі, перш за все, як джерело інформації при використанні мережі Інтернет. Оволодівши досить простими навичками роботи з пошуковими системами можливий доступ до безлічі довідників, словників, енциклопедій тощо, крім цього Інтернет має значну базу музичного, образотворчого і фотоматеріалу. Комп'ютерні ігри - це потужний резерв в ігротерапії. Ігри повинні бути не тільки елементом розваги, а й тренуванням ряду емоційних, психічних і моторних функцій. Вони дозволяють моделювати різні стани, як

сенсорні, так і емоційні, тренують координацію, рух, включають механізм «око-рука». Ігри сприяють формуванню таких якостей, як ухвалення рішення, подолання страху перед непередбаченими обставинами. Існують ігри, які вимагають вміння утримувати в пам'яті і управляти досить великою кількістю параметрів одночасно (стратегічні, тактичні, рольові ігри), інші дозволяють програвати екстремальні стани (автомобільні гонки, а також інші симулятори).

Таким чином, виховання дітей з особливими освітніми потребами — невід'ємна складова в загальному виховному просторі, що базується на основних вимогах сьогодення щодо виховання молодого покоління з метою забезпечення соціальної адаптації дітей та їх відповідної самореалізації. Іноваційні технології дозволяють кожній дитині залишатися самою собою, не відчувати незручності, образи від порівняння з іншими учасниками групи, класу та просуватися в розвитку відповідно до своїх природних можливостей.

Література

1. Акатов Л.И. Социальная реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья / Л. И. Акатов // Психологические основы: Учеб. пос. для студ. высш. уч. заведений. – М.: гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 369 с.
2. Виготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Виготский; под ред. В. В. Давидова. - М.: Педагогика, 1991. - 480 с.
3. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Выготский; под ред. Т. А. Власовой // Основы дефектологии. - М.: Педагогика, 1993. - Т.5. - 368 с.
4. Иванова І.Б. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів / І. Б. Иванова. – К., 2000. – 93с.
5. Соціально-психологічний захист дітей-інвалідів та молодих інвалідів / Упор. Н.С. Бенюх. – Донецьк, 1997. – 68 с.
6. Український дефектологічний словник / [за ред. акад. В. І. Бондаря]. - К.: Милосердя України, 2001. - 212 .

Іноваційні технології навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами
Innovative technologies of education and upbringing children with special educational needs

Иновационные технологии обучения и воспитания детей с особыми образовательными потребностями

Анотація: В статті висвітлені іноваційні технології у роботі з дітьми, що мають особливі освітні потреби, які спрямовані на їх соціалізацію, а саме казкова імідж-терапія, казкова лялькотерапія, фотографування, комп'ютерні ігри.

Аннотация: В статье освещены инновационные технологии в работе с детьми, которые имеют особые образовательные потребности, направленные на их социализацию, а именно сказочная имидж-терапия, сказочная куклотерапия, фотографирование, компьютерные игры.

Summary: Innovative technologies in work with children with special educational needs, aimed at their socialization, namely fairy-tale image therapy, fairy-tale dolls therapy, photography, computer games, are highlighted in the article.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, казкова імідж-терапія, казкова лялькотерапія, фотографування, комп'ютерні ігри

Ключевые слова: дети с особыми образовательными потребностями, сказочная имидж-терапия, сказочная куклотерапия, фотографирование, компьютерные игры.

Key words: children with special educational needs, fairy-tale image therapy, fairy-tale dolls therapy, photography, computer games.